

HEIKKOJA SIGNAALEJA TULEVAISUUDESTA

Opas havainnointiin ja tulkintaan

Lilli Poussa & Terhi Ylikoski

Sitran opas

© Sitra 2025

Heikkoja signaaleja tulevaisuudesta

Opas havainnointiin ja tulkintaan

Kirjoittajat: Lilli Poussa ja Terhi Ylikoski

Toimitussihteeri: Anna Solovjew-Wartiovaara

Taitto: Grano Oy

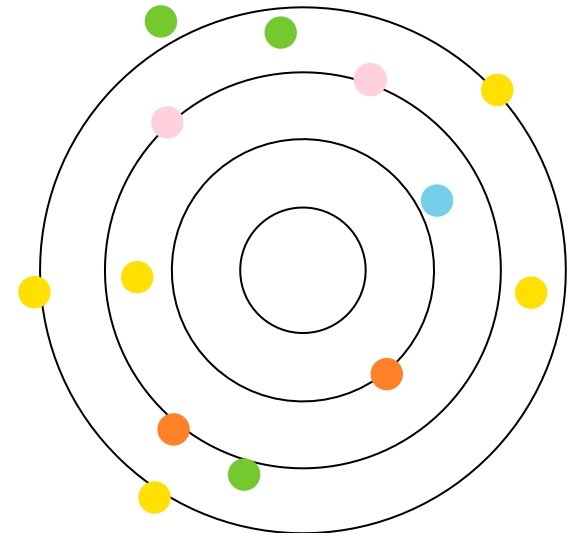
ISBN 978-952-347-396-6 (nid.)

ISBN 978-952-347-397-3 (PDF) www.sitra.fi

Sitran oppaat on tarkoitettu tulevaisuustiedon hyödyntämiseen. Ne ovat konkreettisia apuvälineitä tulevaisuustyöhösi.

Sisällys

Heikkoja signaaleja tulevaisuudesta	4
1. Valmistelu	9
2. Signaalien kerääminen	12
Työkalu: Heikot signaalit -luotain	16
3. Signaalien tulkitseminen	19
Työkalu: Muutoksen ensioireet	21
Työkalu: Spekulointia tulevaisuuksilla: mitä, jos signaalista tulisi valtavirtaa?	23
Mitäs sitten?	24
Sanasto	25
Kirjoittajista	26

Heikkoja signaaleja tulevaisuudesta

Mitä?

Käsissäsi on opas heikkojen signaalien havainnointiin ja tulkintaan. Oppaan avulla voi rakentaa oman prosessin heikkojen signaalien kanssa työskentelemiseen tai hyödyntää vain yksittäisiä vinkkejä tai työkaluja.

Kenelle?

Tämä opas on tarkoitettu kaikille heikkojen signaalien havainnoinnista ja tulkinnasta kiinnostuneille. Aikaisempi kokemus ennakoinnista ei ole välttämätöntä. Voit työstää yrityksen strategiaa, pohtia harrastusryhmäsi tulevaisuutta tai ennakoida julkisella sektorilla. Heikkojen signaalien havainnointi ja tulkinta voi olla hyödyllistä monenlaisissa rooleissa ja tilanteissa.

Mikä heikko signaali?

Heikko signaali on ensioire muutoksesta tai merkki nousevasta asiasta, joka saattaa olla tulevaisuudessa merkittävä (Hiltunen 2010). Se on jokin asia, joka on todella tapahtunut jo, mutta joka tuntuu havaittajasta oudolta, yllättävältä, naurettavalta tai pöyristyttävältä ja joka voidaan tulkita merkiksi jostain suuremmasta mahdollisesta muutoksesta.

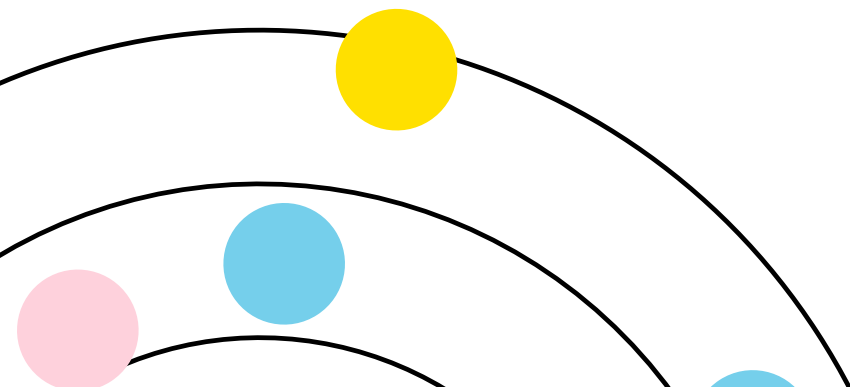
Lähde: [Hiltunen, Elina \(2010\): Weak Signals in Organizational Futures](#)

Miksi?

Tulevaisuus on usein yllättävällä tavalla yllättävä. Eteemme tulee jatkuvasti asioita ja ilmiöitä, joita emme osanneet ennakoida tai odottaa. Siksi tarvitsemme kykyä avartaa ajatuksiamme siitä, mitä kaikkea tulevaisuudessa voi olla.

Yhden keinon tähän tarjoavat heikot signaalit. Ne auttavat tunnistamaan orastavia muutoksia, varautumaan yllätyksiin ja ylipäätään haastamaan oletuksia tulevaisuudesta. Heikot signaalit voivat myös auttaa meitä arvioimaan valintojamme ja tekojamme tässä hetkessä. Toisaalta ne virittävät myös innovoimaan uutta, kun tunnistamme ilmiöitä, joihin emme ole aiemmin törmänneet.

Heikkoja signaaleja voi hyödyntää monin eri tavoin: esimerkiksi strategiaa tehdessä, uudenlaista toimintaa ideoidessa tai varautumisessa. Ne voi ottaa osaksi jatkuvaa toimintaympäristön tarkastelua, analysoida nykyhetken muutoksia ja pohtia signaalien vaikutuksia yhteiskuntaan, omaan organisaatioon tai toimialaan. Heikkoja signaaleita kannattaa käyttää myös tulevaisuutta koskevien oletusten haastamiseen. Ne auttavat meitä kuvittelemaan toisenlaisia tulevaisuuksia, ja venyttämään ajatteluamme siitä, mitä kaikkea tulevaisuus voi olla.

Heikoista signaaleista on hyötyä monessa

Tunnista muutosten ensioireita

Heikkojen signaalien avulla voi tarkastella nykyhetken muutoksia uudenlaisesta vinkkelistä. Koska ne ovat lähtökohtaisesti asioita, jotka yllättävät ja hämmentävät, ne ohjaavat meitä pohtimaan mikä on muutoksessa tai toisin kuin ennen.

Kuvittele vaihtoehtoisia tulevaisuuksia

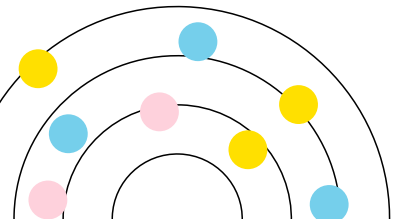
Heikot signaalit kannustavat spekuloidaan eli kuvittelemaan rohkeasti vaihtoehtoisia kehityskulkuja. Jokaisen kiinnostavan signaalin osalta kannattaa esittää kysymys, millaisia vaihtoehtoisia tulevaisuuksia signaalit avaavat? Mitä signaalin yleistyminen muuttaisi? Miltä maailma, sen rakenteet, ympäristö ja ihmiset näyttäisivät? Erityisen hyödyllistä on miettiä useita erilaisia kehityskulkuja, jotka sama signaali voisi yleistyessään syytä liikkeelle.

Täydennä trendien tarkastelua

Trendit kertovat ilmiöistä, joita jo näemme ympärillämme. Jos tuijottaa vain trendejä, voi jäädä jumiin nykyhetken muutoksiin. Trenditarkastelua kannattaakin täydentää heikoilla signaaleilla. Joskus on hyödyllistä tunnistaa johonkin tiettyyn trendiin liittyviä heikkoja signaaleita ja pohtia, miten ne vaikuttavat trendiin. Signaalit voivat antaa viitteitä mahdollisista vastatrendeistä tai niiden avulla voidaan tunnistaa trendeissä uusia piirteitä.

Haasta strategiaa tai suunnitelmia

Usein strategia rakennetaan toimintaympäristöanalyysin ja megatrendien pohjalta. Tällöin riskinä voi olla, että jotkin orastavat muutokset jäävät meiltä huomaamatta. Yksi heikkojen signaalien arvo on siinä, että ne haastavat ajatteluaamme siitä, mitä pidämme tulevaisuudessa todennäköisenä tai mahdollisena. Kiinnostavien signaalien osalta kannattaa kysyä: Miten tämä haastaisi organisaatiotamme, sen strategiaa ja suunnitelmia? Tai minkälaisia mahdollisuuksia voi nousta?

Vakuuta kaveritkin heikkojen signaalien havainnoinnin hyödyistä

Havaitse hiipiviä muutoksia

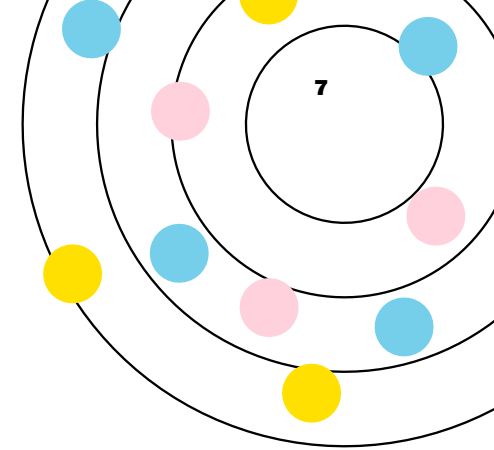
Heikkoja signaaleita voi havaita juuri muutosten kehkeytymisvaiheessa. Siksi ne auttavat tunnistamaan orastavia muutoksia, varautumaan yllätyksiin ja tarttumaan uusiin mahdollisuuksiin – joskus jopa ennen kuin muut ehtivät.

Avarra ajattelua

Tulevaisuus on usein yllättävällä tavalla yllättävä. Tarvitaan kykyä haastaa ajatuksia siitä, mitä kaikkea tulevaisuudessa voi olla, jotta voidaan paremmin myös arvioida valintoja ja tekoja tässä hetkessä.

Innovoi uutta

Ennakointi on innovoinnin polttoainetta. Heikot signaalit tarjoavat aineksia tunnistaa nousevia haasteita tai havaita uudentyyppisiä ratkaisuita, joiden pohjalta innovoida uutta.

Miten?

Opas on jaettu kolmeen osaan: valmistelu, heikkojen signaalien kerääminen ja signaalien tulkinta.

1) Valmistelu

Aiheen rajaus ja osallistujien tunnistaminen sekä dokumentointitavan valinta.

2) Kerääminen

Signaalien kerääminen eri lähteistä.

3) Tulkinta

Signaalien tulkinta: mitä signaalit kertovat meille nykyhetkestä ja tulevaisuudesta?

1. Valmistelu

Mieti rajaus

Heikkoja signaaleita voi etsiä ilman rajausta, mihin tahansa aiheeseen liittyen, tai signaalien etsimiselle voi valita tietyn fokuksen, jonka tarkasteluun keskitytään. Sopivan kokoisia aiheita ovat esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan tulevaisuus tai Suomen energiapolitiikan tulevaisuus.

Jos päätätte rajata aihetta, etsikää signaaleita kuitenkin laajasti tämän aihealueen ympärillä – yllättävätkin asiat vaikuttavat valitsemanne aiheen tulevaisuuteen. Rajaamalla aiheen liian tiukasti, jää havaintojen ulkopuolelle helposti kiinnostavia signaaleita.

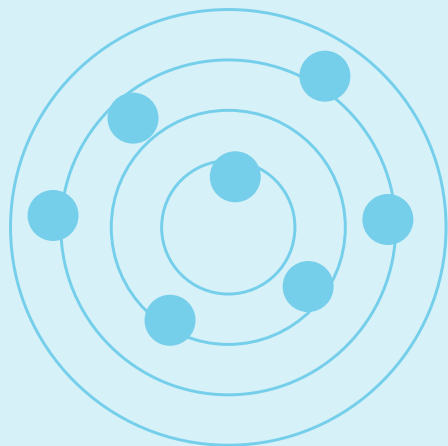
Esimerkiksi teknologian kehityssuunnista kertovat signaalit voivat olla merkityksellisiä kansalaisyhteiskunnan tulevaisuuden kannalta, ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen muutoksista kertovat signaalit voivat taas heijastua myös kansalliseen energiapolitiikkaan.

Kutsu muut mukaan

Heikkojen signaalien etsimisessä pääsee liikkeelle vaikka yksin. Keräämisen joukkoistaminen kuitenkin kannattaa, sillä isompi joukko havainnoijia takaa monipuolisemmat näkökulmat maailmaan. Mitä monimuotoisempi joukko havaintoja tekee, sen monipuolisempi kattaus signaaleja.

Voitte sopia esimerkiksi kahden viikon tai kuukauden mittaisesta jaksosta, jolloin keräätte signaaleita yhdessä. Toimintamallista voi tehdä myös pysyvän.

Signaalien havainnointia voi toki tehdä myös yhteisissä työpajoissa, mutta on hyvä huomata, että havainnointi ottaa aikaa eikä se välttämättä onnistu saman tien.

Perusta paikka signaaleille

Heikkoja signaaleita voi tallettaa monin eri tavoin. Dokumentointialustaksi kannattaa valita osallistujille tuttu sovellus, johon kaikilla on helppo pääsy myös mobiililaitteilla. Näin signaalit voi dokumentoida heti, kun ne on bongattu, paikasta riippumatta. Esimerkiksi Padlet, Teams tai mikä tahansa maksuton verkossa toimiva sovellus kuten Google Docs voi olla toimiva ratkaisu.

Signaaleja kerätessä ei kannata vielä liikaa miettiä, millaisiin tulevaisuuksiin ne voisivat johtaa, sillä signaalien havainnointi ja tulkinta ovat kaksi eri työvaihetta. Signaalien keruusta ei myöskään kannata tehdä liian monimutkaista: usein riittää, että signaalista kirjataan ylös otsikko, lyhyt kuvaus ja lähde, esimerkiksi linkki uutiseen. Voitte myös hyödyntää [PESTE](#)-luokittelua signaalien dokumentointivaiheessa, joka ohjaa tarkastelemaan toimintaympäristöä eri näkökulmista liittyen esimerkiksi talouden, ympäristöön ja politiikkaan.

SIGNAALIA KUVAAVA, NAPAKKA OTSIKKO

Signaalia kuvaava, vähän pidempi teksti, jossa kerrot signaalin pääpihvin: miksi se on kiinnostava?

Lisätietoa signaalista: valokuva, linkki uutiseen tai somepostaukseen tms.

Malli signaalin dokumentoimiselle

Esimerkki signaalien dokumentoinnista

MAAILMANLOPUN RUOKAPAKKAUS

Yhdysvaltalainen Costco-supermarket-ketju julkaisi "maailmanlopun ruokapakkauksen", jonka yksittäispakatut ateriat säilyvät 25 vuotta. Pakkauksesta tuli viraalihitti, joka myytiin nopeasti loppuun.

Lähde: <https://abcnews.go.com/amp/GMA/Food/costco-apocalypse-food-bucket-viral-emergency-preparedness-experts/story?id=112162331>

UUSI TERMI "PIKAMATKAILU"

Pikamatkailu-termin tavoitteena on luoda stigmaa lentomatkailulle. Sillä kuvataan nopeille viikonloppureissuille suuntaavaa lentomatkustusta ja se vertautuu kuluttamisen muotona pikamuotiin.

Lähde: työpajan keskustelussa kuultua

KIINAN JULKISISSA KÄYMÄLÖISSÄ TARJOLLA VIRTSAN PIKA- ANALYYSIPALVELU

Kiinassa yleistyvät yleisten vessojen urinaalien palvelut, jossa saat alle kolmella dollarilla analyysin terveytesi tilasta virtsatestin perusteella.

Lähde: https://x.com/chris__pc/status/1782245409857102262

2. Signaalien kerääminen

Heikkojen signaalien havaitseminen ja tulkinta edellyttävät ajattelun avartamista ja tutun maaperän ulkopuolelle kurottelua – jatkuvaa uteliaisuutta, katsomista sinne, mihin emme yleensä katso. Ideana on tunnistaa muutoksen pieniä oireita, jotka jäävät helposti huomaamatta.

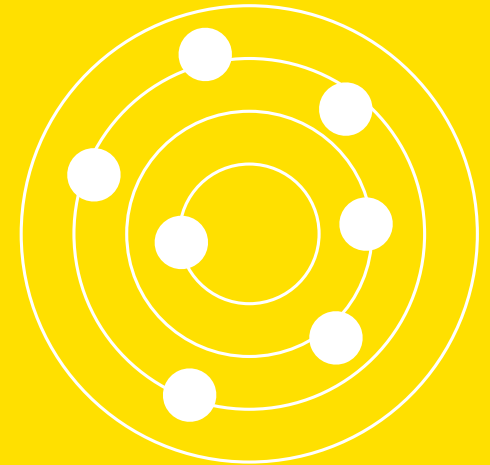
Mistä heikkoja signaaleja voi löytää?

Heikkoja signaaleita etsiessä kannattaa seurata laajasti erilaisia medioita ja sosiaalisen median kanavia. On hyvä perehtyä siihen, mistä ihmiset eri puolilla puhuvat juuri nyt – taiteilijat, tutkijat, aktivistit, yrittäjät. Joskus heikko signaali voi löytyä ihan läheltä, jos nostaa katseen kännykästä ylös.

Mitä heikot signaalit voivat olla?

Heikot signaalit voivat olla konkreettisia asioita, kuten lainsäädäntöä, teknologiaa, luonnonilmiöitä, tuotteita, palveluita tai tapahtumia. Mutta ne voivat olla myös uusia arvoja, mielipiteitä, ideoita, eleitä, maailmankuvia. Uusia ja yllättäviä ilmiöitä, jotka saavat pysähtymään ja kysymään itseltä tai kaverilta: mitä minä juuri näin?

Signaali voi ottaa myös monia muotoja. Se voi olla postaus sosiaalisessa mediassa, lehti uutinen, seminaaripuheenvuoro, kaverin kommentti, kollegan uusi titteli tai vaikka ihmisten käytös julkisella paikalla. Tai jotain ihan muuta.

Heikko signaali voi olla esimerkiksi...

- Teknologia
- Päivittäinen tapa
- Käyttäytyminen
- Ele
- Mieliopide
- Idea, innovaatio
- Ehdotus
- Sana, termi, konsepti
- Liiketoimintamalli
- Taide, kulttuuri
- Tutkimus
- Luonnonilmiö
- Aktivismi
- Kokeilu
- Säädos, politiikkatoimenpide
- Ilmaisus
- Arvo, ideaali, maailmankuva
- Tuote
- Palvelu
- Tapahtuma

VINKKI

Näin tuot heikot signaalit tiimisi arkeen

Siträn ennakointitiimissä on tapana esitellä viikoittaisessa tiimikokouksessa viikon heikko signaali. Konsepti on simppele: jokainen tunnistaa vuorollaan yhden heikon signaalin, luo sen pohjalta mitä jos -kysymyksen ja spekuloi kevyesti, miltä maailma näyttäisi, jos signaali olisi valtavirtaa. Vaikka tähän käytetään aikaa vain viitisen minuuttia, takaa tämä tapa sen, että jokainen pitää hoksottimet auki ja kynnyks jakaa havaintoja pysyy matalana.

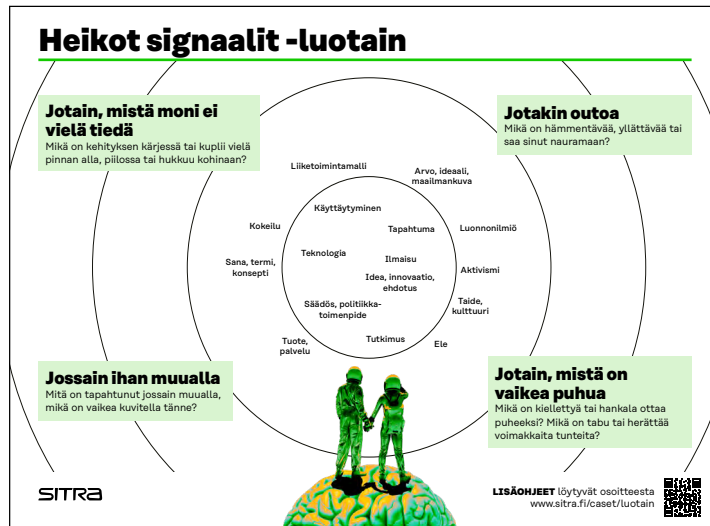

Käytännön vinkkejä heikkojen signaalien löytämiseen

- Hanki lehti, jota et normaalisti lue, ja lue se kannesta kanteen.
- Valitse radiokanava, jota et yleensä valitsisi ja kuuntele uteliaasti keskusteluja, mainoksia jne.
- Hakeudu verkossa jonkin ulkomaalaisen median sivulle ja lue päivän uutiset.
- Keskustele ihmisen kanssa, jonka kanssa et ole yleensä tekemisissä, ja jonka arkinen todellisuus on erilainen kuin omasi (esim. erilainen elämäntilanne, ammatti, erikoisala tms.).
- Juttele eri-ikäisen ihmisen kanssa ja kysele, millaiset asiat ovat pinnalla hänen sosiaalisen median syötteessään.
- Hakeudu sosiaalisessa mediassa aktiivisesti oman kuplasi ulkopuolelle. Ota seurantaan uusia aiheita, keskusteluja, ryhmiä tai ihmisiä.
- Perehdy sinulle vieraan tieteenalan uusimpiin tutkimushankkeisiin tai -tuloksiin.
- Lue scifi-kirjallisuutta ja tunnista itseäsi yllättäviä tulevaisuuden kuvitelmia.
- Tarkastele normaalisti seuraamaasi mediaa tulevaisuussilmäläsi silmilläsi. Löydätkö tutusta uutisvirrasta heikkoja signaaleja?

Heikot signaalit -luotain

Heikkojen signaalien havainnointiin tarkoitettu luotain koostuu neljästä kysymyksestä, jotka ohjaavat ajattelua kauemmas arkisen havainnointimme alueilta. Kysymykset ohjaavat luotaamaan aiheita ja alueita, joita emme välttämättä päivittäin pohdi ja näin tunnistamaan heikkoja signaaleita. Heikot signaalit -luotain ohjaa katsomaan kauemmas, pinnan alle, outouksiin ja tabuihin. Luotaimen keskellä on esimerkkejä siitä, mitä heikot signaalit voivat käytännössä olla.

- 1. JOSSAIN MUUALLA:** Mitä on tapahtunut jossain muualla, mitä on vaikea kuvitella tänne?
- 2. JOTAIN, MISTÄ MONI EI VIELÄ TIEDÄ:** Mikä on kehityksen kärjessä tai kuplii vielä piilossa pinnan alla?
- 3. JOTAIN OUTOA:** Mikä on hämmentävää, yllättävää tai saa sinut nauramaan?
- 4. JOTAIN, MISTÄ ON VAIKEA PUHUA:** Mikä on kiellettyä tai hankala ottaa puheeksi? Mikä on tabu tai herättää voimakkaita tunteita?

Heikot signaalit -luotainta voi hyödyntää oman havainnoinnin tukena, mutta myös työpajatyöskentelyssä. On kuitenkin hyvä muistaa, että joskus signaalien havainnointi ottaa aikaa eikä se välttämättä onnistu saman tien annettuna tehtävänä työpajassa, vaan saattaa edellyttää jonkun verran lämmittelyä.

Lue lisää luotaimesta ja lataa työpohja täältä:

www.sitra.fi/caset/luotain

KERÄÄMINEN

Heikot signaalit -luotain

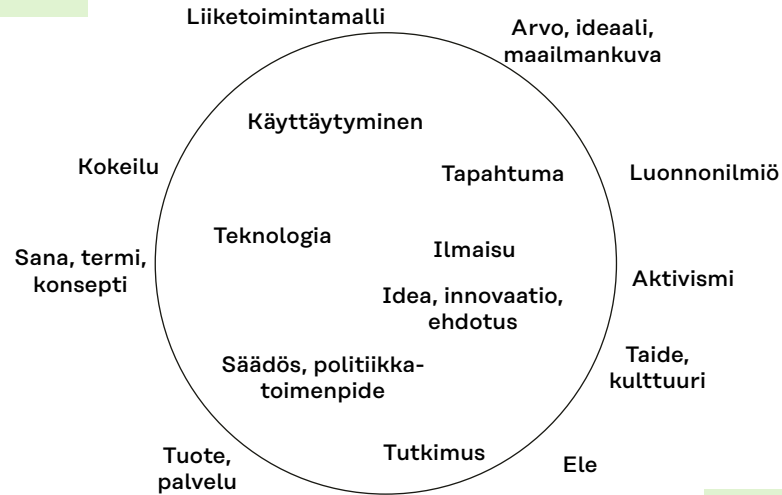
TYÖKALU

Jotain, mistä moni ei vielä tiedä

Mikä on kehityksen kärjessä tai kuplilii vielä pinnan alla, piilossa tai hukkuu kohinaan?

Jotakin outoa

Mikä on hämmentävää, yllättävää tai saa sinut nauramaan?

Jossain ihan muualla

Mitä on tapahtunut jossain muualla, mikä on vaikea kuvitella tänne?

Jotain, mistä on vaikea puhua

Mikä on kiellettyä tai hankala ottaa puheeksi? Mikä on tabu tai herättää voimakkaita tunteita?

SITRA

LISÄOHJEET löytyvät osoitteesta
www.sitra.fi/caset/luotain

Mistä tunnistaa heikon signaalin?

Heikon signaalin yllätyksellisyys tai outous riippuu aina havainnoijasta – yhden ihmisen heikko signaali on toiselle ihmiselle valtavirtaa. Etsinnän fokus, havainnoinnin menetelmät sekä havainnoijan maailmankuva, arvot, asenteet, näkökulmat ja intressit vaikuttavat siihen, minkälaisia heikkoja signaaleita tunnistamme ympärillämme.

Jos signaalin heikkous epäilyttää, sitä voi näyttää kaverille. Jos se on myös hänen mielestään yllättävä, kiinnostava tai ajatuksia herättävä, on se ansainnut paikkansa signaalikokoelmassa.

Mikäli samasta aiheesta kertovia heikkoja signaaleja löytyy enemmän, voidaan tulkintavaiheessa päätyä siihen, että ilmiö on merkityksellinen tai uusi trendi on nousussa.

Esimerkki heikon signaalin subjektiivisuudesta

Japanissa ennakoinnin asiantuntijat ovat tunnistaneet heikoksi signaaliksi sen, että ihmiset haluavat saunan jälkeen käydä uimassa kylmässä vedessä. Suomessa tuskin kukaan pitäisi tätä harrastusta heikkona signaalina. Samaan tapaan, kun Suomessa alettiin valmistaa ensimmäisiä hyönteisproteiinituotteita, nähtiin ne heikkona signaalina ruokailutottumustemme muutoksesta, vaikka sirkkojen syömisellä on toisissa kulttuureissa vuosisataiset perinteet. Sama ilmiö voi siis olla tulkitsijasta ja tilanteesta riippuen heikko signaali tai vahva trendi.

Heikkojen signaalien havainnointiin ja tulkintaan vaikuttaa moni asia

ETSINNÄN FOKUS

Mistä aiheesta signaaleita etsitään?

HAVAINNOINNIN MENETELMÄT

Mistä kaikkialta signaaleita etsitään ja miten?

HAVAINNOIJA

Millaisten linssien läpi havainnoija maailmaa katsoo?

Mikä on hänen arvomaailmansa, asenteensa ja kiinnostuksen kohteensa?

kokemukset

kieli

*koulutus,
osaaminen*

*perhe, lähipiiri,
ystävät*

*poliittinen
suuntautuminen*

ikä

yhteiskuntaluokka

*vallitseva
kulttuuri*

asuinpaikka

*ammatti,
työrooli*

terveydentila

sukupuoli

harrastukset

elämänvaihe

KERÄÄMINEN

3. Signaalien tulkitseminen

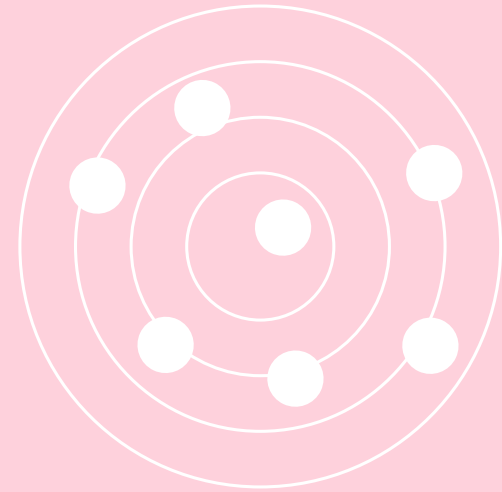
Valmistelun ja signaalien keräämisen jälkeen pääsee käsiksi ehkä mielenkiintoisimpaan vaiheeseen eli signaalien tulkintaan: mitä ne kertovat meille tulevaisuudesta ja miten meidän tulisi niihin vastata?

Signaalien tulkinta kannattaa aloittaa niiden ryhmittelyllä. Minkälaisia isompia ryhmittymiä tai ilmiöitä signaaleista muodostuu? Yksittäinen signaali voi olla mahdollisesti vain sattumaa, mutta signaaleita ryhmittelemällä voidaan päästä kiinni yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja muutoksen ensioireisiin. Useampi signaali samasta ilmiöstä validoi ilmiön olemassaoloa.

Tässä vaiheessa kannattaa olla luova ja välttää kaikkein ilmeisimpiä ryhmittelykategorioita. Esimerkiksi teknologian muutoksesta kertovan signaalin kautta voi tunnistaa ihan uusia ilmiöitä, jos sitä ei niputeta yhteen vain muiden teknologiasignaaleiden kanssa, vaan sille etsitään seuraa esimerkiksi arvojen tai käyttäytymisen muutoksesta kertovista signaaleista.

Mikäli signaalien havainnointia on tehty jostain rajatusta teemasta (esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan tulevaisuus tai Suomen energiapolitiikan tulevaisuus), keskitytään tulkinnassa siihen, mitä nämä signaalit tarkoittavat valitun teeman kannalta.

Tässä oppaassa esittelemme kaksi työkalua heikkojen signaalien tulkintaan. Ensimmäisessä keskitytään muutosten ensioireiden tarkasteluun, toisessa spekuloidaan signaalien pohjalta. Työkalut toimivat itsenäisinä kokonaisuuksina, mutta niitä voi käyttää myös yhdessä. Tällöin kannattaa aloittaa Muutoksen ensioireet -työkalusta, ja siirtyä vasta sen jälkeen spekulointiin.

Muutoksen ensioireet

Tätä työkalua voi käyttää muutosten ensioireiden tunnistamiseen ja sen analysoimiseen, mistä ilmiöstä signaali kertoo. Lisäksi tätä työkalua voi hyödyntää trenditarkastelun täydentämiseen.

Valitkaa ensin signaali tai toisiinsa liittyvä joukko signaaleita, jota haluatte tarkastella. Sen jälkeen edetkää työpohjan kysymysten mukaisesti yhdessä keskustellen ja dokumentoiden keskustelun tärkeimmät nostot työpohjaan. Mitä tämä tarkoittaa meille -kohdassa päättäkää, tarkasteletteko esimerkiksi yksilöitä, omaa organisaatiotanne, toimialaanne tai koko yhteiskuntaa.

Työskentelyn jälkeen tehkää tilanteen mukaan yhteen-
veto, tunnistakaa tarvittavat toimenpiteet tai vastuuhenkilöt. Voitte myös käydä reflektiokeskustelun sivulta 24 löytyvien kysymysten avulla.

Lataa työkalu täältä:

www.sitra.fi/caset/muutoksen-ensioireet

Muutoksen ensioireet

Valittu signaali: .....

<p>Ilmiön tunnistaminen Mistä nykyhetken ilmiöstä tai ilmiöistä signaali kertoo? Mikä on toisin kuin ennen?</p>	<p>Ilmiön vaikutukset Mitä nykyhetken arvoja, asenteita, maailmankuvia tai "normaalina" pidettyä ilmiötä haastaa?</p>
<hr style="border: 1px solid green;"/> <p>Mitä tämä tarkoittaa meille?</p>	
Haasteet	Mahdollisuudet

LISÄOHJEET löytyvät osoitteesta
www.sitra.fi/caset/muutoksen-ensioireet

Valittu signaali: *Ranskalaiskylä kielsi käynnyköiden käytön julkisilla paikoilla.*

Ilmiön tunnistaminen

Mistä nykyhetken ilmiöstä tai ilmiöistä signaali kertoo?
Mikä on toisin kuin ennen?

- Vastareaktio puhelinten läsnäoloon kaikkialla.
- Kriittisyys digitaalisuutta kohtaan kasvaa.
- Puhelinten nähdään rapauttavan ihmisten välistä vuorovaikutusta.
- Käyttäytymistä julkisessa tilassa halutaan säännellä.
- Halutaan palata johonkin sellaiseen aikaan, jota ei enää ole.

Ilmiön vaikutukset

Mitä nykyhetken arvoja, asenteita, maailmankuvia tai "normaalina" pidettyä ilmiö haastaa?

- Puhelin on henkilökohtaista omaisuutta, jonka käyttöä voidaan säädellä julkisessa tilassa.
- Puhelimen käyttö voi olla tietyissä paikoissa ja tilanteissa sosiaalisesti paheksuttavaa.
- Koska yksilö ei itse pysty rajoittamaan puhelimen käyttöä, kaupunki säätelee.
- Julkisilla paikoilla ei voi välttämättä enää hoitaa sellaisia juoksevia asioita, jotka voisi hoitaa puhelimella.
- Ihmiset kysyvät toisiltaan neuvoa ja apua tilanteissa, joissa olisivat ennen kääntyneet puhelimensa puoleen.

Esimerkki

Haasteet

Mitä tämä tarkoittaa meille?

Mahdollisuudet

- Onko mahdollista, että rajoittamisen seurauksena tietyt alueet eriytyisivät sen mukaan saako niissä käyttää puhelinta vai ei?
- Miten saamme yhteyden läheisiin hätätilanteissa?
- Voiko vapaa-ajan määrä ja laatu heikentyä, jos emme voi enää hoitaa metatöitä (esim. viesteihin vastailua, ajanvarauksia, pankkiasioita) puhelimella kaupungilla liikkuesssa.

- Ihmisten hyvinvoinnin lisääntyminen kasvokkaisten kohtaamisten lisääntyessä?
- Keskittymiskyvyn parantuminen ruutuajan vähentyessä?
- Julkisen tilan elävöityminen?

Spekulointia tulevaisuuksilla

Tätä työkalua voi käyttää sen nimen mukaisesti vaihtoehtoisten tulevaisuuksien spekulointiin: miltä maailma näyttäisi, jos jokin signaali olisi valtavirtaa?

Valitkaa ensin signaali tai toisiinsa liittyvä joukko signaaleita, jota haluatte tarkastella. Sen jälkeen edetkää työpohjan kysymysten mukaisesti yhdessä keskustellen ja dokumentoiden keskustelun tärkeimmät nostot työ-
pohjaan.

Työskentelyn jälkeen tehkää tilanteen mukaan yhteen-
veto, tunnistakaa tarvittavat toimenpiteet tai vastuu-
henkilöt. Voitte myös käydä reflektiokeskustelun sivulta 24
löytyvien kysymysten avulla.

Spekulointia tulevaisuuksilla: mitä, jos signaalista tulisi valtavirtaa?

Valittu signaali: .....

Pinnalla

Jos signaalista tulisi valtavirtaa, miten maailma muuttuisi? Minkälaisia rakenteita, organisaatioita, palveluita, ammatteja, esineitä jne. olisi?

Tuntuu tältä

Jos signaalista tulisi valtavirtaa, minkälaisia tunteita se herättäisi?

Pinnan alla

Jos signaalista tulisi valtavirtaa, miten ihmisten arvot, asenteet, maailmankuvat ja ajattelumallit muuttuisivat?

Kuulostaa tältä

Jos signaalista tulisi valtavirtaa, mitä ihmiset sanoisivat? Puhuja voi olla kuka tahansa: naapuri kadulla, päättäjä puheessaan, toimittaja radiossa jne.

SITRA

LISÄOHJEET löytyvät osoitteesta
www.sitra.fi/caset/spekuloi-tulevaisuuksilla

Lataa työkalu täältä:

www.sitra.fi/caset/spekuloi-tulevaisuuksilla

TULKITSEMINEN

Spekulointia tulevaisuuksilla: mitä, jos signaalista tulisi valtavirtaa?

TYÖKALU

Valittu signaali: *Walmart kouluttaa myymäläpäälliköilleen myötätuntoa.*

Pinnalla

Jos signaalista tulisi valtavirtaa, miten maailma muuttuisi? Minkälaisia rakenteita, organisaatioita, palveluita, ammatteja, esineitä jne. olisi?

- *Myötätunto on ääneen sanoitettu taito, jota opetellaan koulussa ja kursseilla.*
- *Sovittelu ja erilaiset uhrin asemaan asettautumisen simulaatiot korostuvat rikostuomioissa.*
- *Myötätuntotaidoista on tullut liikkeenjohdon konsulttien uusi ydintuote.*
- *Myötätuntodirektiivi, myötätuntoraportointi*
- *Maailman myötätuntoisin maa -indeksi*

Pinnan alla

Jos signaalista tulisi valtavirtaa, miten ihmisten arvot, asenteet, maailmankuvat ja ajattelumallit muuttuisivat?

- *Ihmisten hyvinvointi lisääntyy, kun ymmärrys kanssaihminen erilaisia tilanteita kohtaan lisääntyy.*
- *Yhdenvertaisuus ja moninaisuus yhteiskunnan jaettuina arvoina vahvistuvat.*
- *osa ärsyyntyy, ja pitää myötätuntoa hömpötyksenä*

Tuntuu tältä

Jos signaalista tulisi valtavirtaa, minkälaisia tunteita se herättäisi?

- *Toiveikas, luottavainen, levollinen*
- *Kuormittunut*

Kuulostaa tältä

Jos signaalista tulisi valtavirtaa, mitä ihmiset sanoisivat? Puhuja voi olla kuka tahansa: naapuri kadulla, päättäjät puheessaan, toimittaja radiossa jne.

"Myötätunnottomuus on ihan sivistymätöntä"
– Nuorisovaltuuston puheenjohtaja

Mitäs sitten?

Signaalien tulkitsemisen jälkeen herää tietysti kysymys: mitäs sitten? Lopuksi onkin pohdittava, edellyttävätkö kerätyt ja tulkitut signaalit jonkinlaisia toimia. Yhtä oikeaa vastausta on mahdoton antaa, sillä sekä signaalien havainnointi, tulkinta että merkityksellistäminen riippuvat aina tilanteesta sekä havainnoitsijastaan.

Voi olla, että heikkojen signaalien kanssa työskentelyn myötä seuraa tarve välittömiin toimiin. Esimerkiksi yrityksen liiketoimintaa lähdetään suuntaamaan saman tien uudelle markkina-alueelle, oppilaitos päivittää tutkinto-ohjelmaansa tai virasto varautuu uudennlaisiin riskeihin. Voi myös olla, että heikkojen signaalien kanssa työskennellessä on tunnistettu jokin sellainen ilmiö, jota halutaan tutkia lisää tai se halutaan vähintään ottaa seurantaan. Toisaalta voi myös olla, että havaittujen heikkojen signaalien ei tulkita olevan relevantteja, ainakaan toistaiseksi, eikä mihinkään toimiin ryhdytä.

Oli lopputulema mikä tahansa, yhteinen työskentely tulevaisuuskysymysten äärellä on itsessään merkityksellistä. Se kasvattaa ennakointi-osaamista ja -kulttuuria sekä avartaa ajattelua erilaisista mahdollisista tulevaisuuksista.

Kysymyksiä pohdittavaksi:

- Mitä uutta ymmärrätte toimintaympäristöstänne?
- Miten teidän tulisi muuttaa tai kehittää toimintaa signaalien valossa?
- Miten varaudutte signaalien osoittamiin haasteisiin, entä miten tartutte uusiin mahdollisuuksiin?
- Mitä opitte heikkojen signaalien havainnoinnista, tulkinnasta ja käytöstä?
- Jos olette työskennelleet myös trendien tai megatrendien äärellä, haastavatko signaalit niiden perusteella tekemiänne johtopäätöksiä?

Sanasto

Ennakointi

Tulevaisuuteen vaikuttavien tekijöiden tunnistamista, vaihtoehtoisten tulevaisuuksien kartoittamista ja toimenpiteiden määrittelyä toivottuun tulevaisuuteen pääsemiseksi. Ennakointi tukee tulevaisuutta koskevaa päätöksentekoa, johon liittyy väistämättä epävarmuutta. Ennakoinnissa ei pyritä ennustamaan täsmällisesti tulevaisuutta.

Heikko signaali

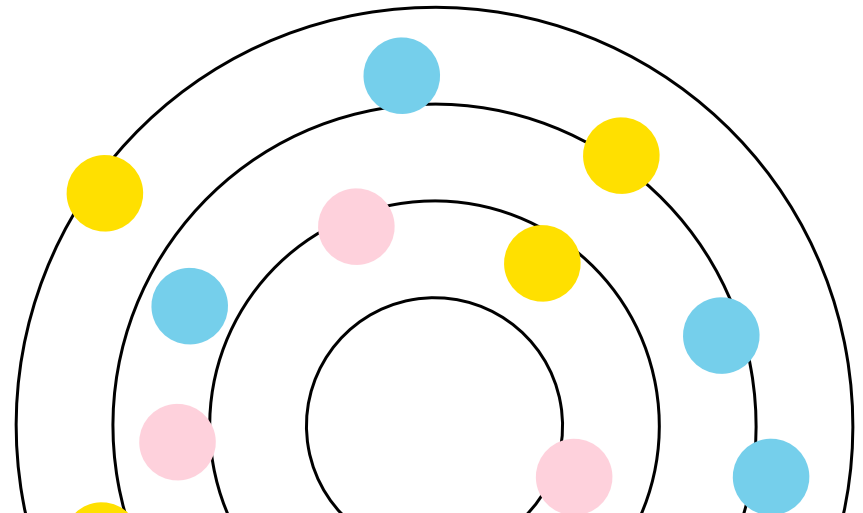
Merkki nousevasta asiasta tai ensioire mahdollisesta muutoksesta, joka saattaa olla tulevaisuudessa merkittävä (Hiltunen, 2020). Se on tulkitsijalleen yllättävä, pakottaa haastamaan oletuksia nykyisestä ja on siksi usein vaikea huomata. Ohjaa kysymään ”Mitä jos?”

Megatrendi

Useista ilmiöistä koostuva yleinen kehityssuunta, laaja muutoksen kaari, kuten esimerkiksi ekologinen kestävyyskriisi. Megatrendien nähdään usein tapahtuvan globaalilla tasolla ja kehityssuunnan uskotaan usein jatkuvan samansuuntaisena.

Trendi

Kehityskulku, tällä hetkellä nähtävissä oleva muutoksen suunta. Trendit voivat vaihdella alueittain ja muuttua lyhyelläkin aikavälillä. Ohjaa kysymään ”Mitä seuraavaksi?”

Kirjoittajista

LILLI POUSSA on tulevaisuusasiantuntija Sitran ennakointitiimissä, jossa tuotetaan tulevaisuuteen luotavaa ennakointitietoa. Työssään hän ennakoi tulevaisuuteen vaikuttavia ilmiöitä megatrendeistä heikkoihin signaaleihin. Lillin leipälajia on erilaisten työkalujen ja menetelmien kehittäminen tulevaisuusajattelun tueksi. Koulutukseltaan hän on valtiotieteen maisteri ja palvelumuotoilija.

TERHI YLIKOSKI on Sitran tulevaisuusasiantuntija, joka haluaa vauhdittaa yhteiskunnallista muutosta kohti kestäväää tulevaisuutta. Työssään hän haluaa innostaa ihmisiä kuvittelemaan rohkeasti toisenlaisia tulevaisuuksia ja osallistumaan tulevaisuudesta käytävään keskusteluun. Koulutukseltaan hän on filosofian maisteri ja palvelumuotoilija.

SITRa

SITRAN OPAS TAMMIKUU 2025

Sitran oppaat on tarkoitettu tulevaisuustiedon hyödyntämiseen.

Ne ovat konkreettisia apuvälineitä tulevaisuustyöhösi.

ISBN 978-952-347-396-6 (nid.)

ISBN 978-952-347-397-3 (PDF) www.sitra.fi

SITRA.FI

Itämerenkatu 11-13

PL 160

00181 Helsinki

P: +358 294 618 991

✕ @SitraFund